

Lunds universitet
Sociologiska Institutionen

Gångkriminaliteten i Göteborg

**En kvalitativ litteraturstudie om Göteborgs
stads insatser mot gängkriminaliteten utifrån
begreppen stigmatisering, habitus och social
exkludering**

Författare: Sofia Abraham
Kandidatuppsats SOCK07, 15 HP
Internet
Vårterminen 2023
Handledare: Linn Alenius Wallin

Författare: Sofia Abraham

Titel (svensk): Gängkriminaliteten i Göteborg. En kvalitativ litteraturstudie om Göteborgs stads insatser mot gängkriminaliteten utifrån begreppen stigmatisering, habitus och social exkludering.

Internet

Handledare: Linn Alenius Wallin

Kandidatuppsats SOCK07, 15 HP

Sociologiska Institutionen, Vårterminen 2023

Abstract

The problems of gang crime in the City of Gothenburg are highlighted in this essay. The purpose of the study is to create an understanding and insight into how the City of Gothenburg works preventively and which initiatives are carried out, as well as to see what type of collaborations that exists. The reason for that is to be able to suggest further measures in the city's work with exposed areas and gang crime as a phenomenon. In order to carry out the study, I used two questions: How can the concepts of habitus, stigmatization and social exclusion be used to understand gang crime? Are the City of Gothenburg's efforts against gang crime justified according to the concept's habitus, stigmatization and social exclusion? I also go through the research that exists on why exposed areas arise, to create a background and a clear understanding for the reader. My results shows that gang crime arose out of exclusion and with clear negative connections to individuals' opportunities for a fulfilling life. The method I use is a qualitative literature study and I analyze reports and action plans from the City of Gothenburg and individual researchers. Theories applied to the phenomenon are stigmatization, habitus and symbolic capital as well as social exclusion. My result also shows that efforts are made with a good intention, but that there is too little focus on individuals who are in the risk zone of ending up in gang crime and whether the coordination has yielded any results and that stigmatization and social exclusion are major contributing factors to the spread of gang crime in Gothenburg.

Keywords: Gangs, suburbs, stigmatization, school activities, exclusion

Sammanfattning

I denna uppsats i sociologi belyses problematiken kring gängkriminalitet i Göteborgs Stad. Syftet med studien är att skapa en förståelse och insikt i hur Göteborgs Stad arbetar förebyggande och vilka insatser som genomförs, samt att se vilken typ av samverkan som finns. Detta för att kunna föreslå vidare åtgärder i stadens arbete med utsatta områden och gängkriminalitet som fenomen. För att kunna genomföra studien har jag använt mig av en huvudfråga, samt en underfråga; Hur kan begreppen habitus, stigmatisering och social exkludering användas för att förstå gängkriminalitet? Och är Göteborgs stads insatser mot gängkriminaliteten motiverade enligt begreppen habitus, stigmatisering och social exkludering? Jag går även igenom forskningen som finns om varför utsatta områden uppstår, för att skapa en bakgrund och en tydlig förståelse för läsaren. Den visar att gängkriminaliteten uppstått ur ett utanförskap och med tydliga negativa kopplingar till individers möjligheter till ett fullgott liv. Metoden jag använder mig av är en kvalitativ litteraturstudie och jag analyserar rapporter och handlingsplaner från Göteborgs Stad och enskilda forskare. Teorier som appliceras på fenomenet är stigmatisering, habitus och symboliskt kapital samt social exkludering. I resultatet framkommer att insatser görs med en god tanke, men att det är för lite fokus på individer som befinner sig i eller i riskzonen för att hamna i gängkriminalitet och huruvida samordningen faktiskt givit något resultat, samt att stigmatisering och social exkludering är stora bidragande faktorer till utbredningen av gängkriminaliteten i Göteborg.

Nyckelord: Gäng, förort, stigmatisering, skolverksamhet, utanförskap

Innehållsförteckning

Inledning	1
Problemformulering	2
Syfte	2
Frågeställningar	2
Metod	3
Stigmatisering	4
Social exkludering	5
Habitus och symboliskt kapital	6
Tidigare forskning	7
Empiri	10
Analys	12
Boendekområden	12
Arbete och utbildning	16
Göteborgs stads förebyggande arbete och fokusområden	19
Utanförskap	23
Avslutande diskussion	26
Käll- och litteraturlista	28

Inledning

I denna uppsats har jag valt att genomföra en litteraturstudie av aktuell forskning om gängkriminalitet med fokus på Göteborgs stad. Detta beror på att jag undrat många gånger vilka insatser som görs av kommunen. Syftet med den här uppsatsen är att utifrån stigmatisering, habitus och social exkludering analysera tre rapporter om gängkriminalitet i Göteborg. Gängkriminaliteten har påverkat Göteborg som stad under många år, och även många andra städer i Sverige (Divinyi, Linné 2021). I mars 2015 skedde en fruktansvärd massskjutning och ett dubbelmord på en restaurang i Biskopsgården. Maskerade män rusade in i restaurangen och öppnade eld med tunga vapen. Orsaken till skjutningen beskrivs som en hämndaktion. Det finns stora motsättningar mellan Norra och Södra Biskopsgården och detta då utfördes av medlemmar från den norra delen (Piagner 2019). Ytterligare en uppmärksam händelse ägde rum i Biskopsgården, i juni år 2021. En polis var tillsammans med kollegor ute och patrullerade och blev skjuten på öppen gata (Vasell, Linné 2021). Teorierna var att en gängmedlem blivit beskjuten i området strax innan och polismannen misstogs för att vara en civil gängmedlem. En 17-åring dömdes till åtta års fängelse för mordet. Värt att påpeka är att medverkande i konflikterna ofta inte har kännedom om varför de hyser agg mot varandra; utan konflikten är ärvd sedan lång tid tillbaka. Detta gör med all sannolikhet att konflikterna är svåra att förstå för utomstående personer (Divinyi, Linné 2021). Det krävs aktioner för från polis, nämnder och andra instanser i kommunen att få till en positiv förändring. Det krävs också välfungerande strategier och åtgärder genomförda av staden för att förebygga och minska gängkriminaliteten. Det krävs också en tydlig bakgrundsbeskrivning till varför denna typ av kriminalitet fått fäste i Göteborg och framför allt i dess förorter, för att kunna redogöra för framtida åtgärder och detta kommer förhoppningsvis att besvaras på ett tillfredsställande sätt genom min forskning.

Problemformulering

Göteborg som stad har varit påverkat av gängkriminalitet, och rapporteringen från media har varit frekvent. Gängkriminaliteten är ett ständigt aktuellt ämne som bidrar med oroligheter hos gemene man och ett stort fokus från politiker och makthavare där de flesta pekar på olika orsaker och tillvägagångssätt för att bidra med en förbättring av problemet. Därför är det ur ett samhällsperspektiv väldigt intressant att genomföra forskning och undersökningar om detta ämne, och se vilka insatser staden genomfört för att skapa förbättringar, samt vilka som kan genomföras i framtiden.

Just Göteborg har haft sin beskärda del av våldsdåd och organiserad brottslighet och därför är det ett viktigt för beslutsfattare och politiker när de planerar sitt fortsatta arbete. Det är territoriellt starka konflikter och detta gäller främst förorterna i nordöstra delarna av Göteborg, därför är dessa mest relevanta att fokusera på i min studie (Divinyi, Linné 2021).

Syfte

Mitt syfte är att bidra till den sociologiska forskningen om gängkriminalitet genom att visa på samband mellan teorierna stigmatisering, habitus och social exkludering i förhållande till gängkriminalitetens utbredning i Göteborg. Förhoppningsvis kan denna uppsats även vara till hjälp för Göteborgs stad i sitt fortsatta arbete för att inkludera förorten i samhället på ett mer fördelaktigt sätt och förhindra och förebygga att fler ungdomar hamnar i gängkriminalitet. Denna uppsats är dock inte ett uppdrag från staden.

Frågeställningar

Jag har använt mig av en huvudfråga samt en underfråga för att precisera min forskning och göra den tolkningsbar utifrån litteraturen och rapporterna.

- Hur kan begreppen habitus, stigmatisering och social exkludering användas för att förstå gängkriminalitet?
- Är Göteborgs stads insatser mot gängkriminaliteten motiverade enligt begreppen habitus, stigmatisering och social exkludering?

Metod

Metoden som används är en litteraturstudie med en textanalytisk ansats. Tidigare gjord forskning från sociologer studeras, för att sedan kunna dra egna slutsatser utifrån mina frågeställningar. Empirin har studerats utifrån min frågeställning för att hitta insatser som är pågående eller planerade av Göteborgs Stad. Jag valde att göra en innehållsanalys av litteratur och vetenskapliga artiklar samt rapporter som fanns att tillgå inom området. Rapporter finns att tillgå på Göteborgs stads webbplats. Detta innebär att studien är en dokumentstudie där olika typer av litteratur och material fördjupas. En viktig aspekt när en sådan här typ av forskning är att ha reliabiliteten, alltså tillförlitligheten, i beaktning. Därför bör man alltid fråga sig huruvida resultaten från en genomförd undersökning skulle bli detsamma om den genomfördes vid ytterligare ett tillfälle (Bryman 2018:72). Med tanke på att detta är en litteraturstudie där observationer görs i andra hand, av andra forskares material, kan detta leda till att reliabiliteten inte är exakt. Texternas utseende kommer inte förändras, men kan komma att tolkas annorlunda i framtiden. Jag använder mig av sekundäranalys av andra forskares data, och det har enligt Bryman fördelar för exempelvis en student som gör ett examensprojekt, eller andra personer som studerar samhällsvetenskaplig forskning (Bryman 2018: 384). Fördelar med denna typ av analys är bland annat att det sparar tid samt att författaren till uppsatsen eller projektet kan tillgå data av god kvalitet samt att det finns god tid för analysen av data (Bryman 2018: 385). Nackdelar kan vara att det är svårt att bli bekant med materialet som under söks efter som det är en mycket stor datamängd som ska hanteras och begränsas (Bryman 2018: 388).

För att finna relevant tidigare forskning har jag använt mig av sökoptimering där jag använt sökord som "sociologer + gäng", där namn på forskare då kommit upp, och sedan har jag kontrollerat dessa utifrån mina kriterier; att det är forskare och att det är litteratur som är godkänd. Det har också varit viktigt att göra tydliga övervägningar kring vad som är relevant information och inte, för att kunna arbeta med ett underlag som är i rimlig omfattning. Jag har alltså behövt göra ett bekvämlighetsurval, som Bryman beskriver i sin litteratur (Bryman 2018: 243). Detta för att underlätta mitt arbete. Det finns självklart risker med denna typ av urval, då det finns möjligheter att forskaren generaliserar data (Bryman 2018: 244). Jag har också valt att avgränsa mig till mitt närområde som är drabbat av gängkriminalitet, staden Göteborg.

Metoden jag använder mig av är kvalitativ, och detta är på grund av att den skrivna texten är min fokuspunkt i analysen (Denscombe 2009:320f). Det blir en sammanställning av den litteratur som kan ge mig mest information och är användbar i större utsträckning. Om jag i stället hade genomfört intervjuer med gängmedlemmar eller före detta gängmedlemmar, alternativt poliser eller politiker hade jag med all sannolikhet fått information som är mer verklighetsbaserad, men detta anses som ett alldeles för stort projekt och framför allt för riskfyllt. Min empiri har alltså analyserats utifrån min valda frågeställning, för att kunna utläsa möjliga förbättringar till arbetet som genomförs i staden. Därefter är det möjligt att göra en sammankoppling med forskares intervjuer och material, för att kunna göra en jämförelse mellan vad staden planerar och vad invånarna i utsatta områden tycker. Genom att göra denna sammankoppling kan denna uppsats formulera förslag och komma med viktiga insikter för det fortsatta arbetet.

Teori

I detta avsnitt kommer de teoretiska perspektiven att förklaras och behandlas, då det är dessa jag använt som utgångspunkt när jag analyserat litteraturen och besvarat mina frågeställningar. Avsikten med teorier är att de är noga utvalda för att bidra med en djupare analys av mina texter om samhället och framför allt genom deras olika teorier om människor i grupp. Teorierna jag använt mig av i min analys är stigmatisering, habitus och social exkludering.

Stigmatisering

Stigmatisering kan närmast beskrivas som att en person har egenskaper som är misskrediterande, och negativt värderade och genom att andra människor har den synen på nämnda person, reproducerar personen själv den negativa bilden (Goffman 2014:11). Sociologen Erving Goffman menar att det går att särskilja tre olika varianter av stigma: den fysiska såsom exempelvis kroppsliga missbildningar, den som ger så kallade fläckar på den personliga karaktären som Goffman beskriver som viljesvaghet, bristande hederlighet etcetera, samt stigman som exempelvis ras, religion och nation. Dessa kan föras vidare generation för generation (Goffman 2014:12). Det är viktigt att poängtera, enligt Goffman, att det är den stora massan av individer i samhället som skapar stigmatisering, och inte individen själv (Goffman 2014:13). Ett avhumaniserande sker

av individerna som är behäftade med stigma och utifrån denna föreställning om dessa personer, förutsätter andra individer i samhället att det är rimligt att genomföra diskriminerande åtgärder av varierande slag (ibid: 13). Det byggs alltså upp en stigmatologi för att kunna förklara dessa personers underlägsenhet och denna teori bidrar med en övertygelse om att dessa personer är farliga. Därför accepteras dessa skillnader som blir mellan de stigmatiserade resten av samhället; såsom sociala klasskillnader (ibid: 13). I den stigmatiserade individens livssituation beskriver Goffman ett centralt begrepp; erkännande. De personer som den stigmatiserade har i sin omgivning och möter i sin vardag visar inte respekt och hänsyn som omgivningen tenderar att göra till icke-stigmatiserade personer, och därför förväntar personen sig inget annat. Personen återspeglar detta erkännande och skyller det på sina attribut (Goffman 2014:16).

Social exkludering

Social exkludering har kommit att bli en beskrivning och ett uttryck som i bland annat EU används som så kallat policybegrepp. Definitionen beskrivs som ett multidimensionellt begrepp som ringar in fenomen som arbetslöshet, låg utbildningsnivå, funktionsvariation, hemlöshet, låg inkomst, missbruk och att vara invandrad (Pettersson, Davidsson 2016:18). En sociolog vid namn John Veit-Wilson har tidigare etablerat en distinktion mellan svag respektive stark social exkludering (Pettersson, Davidsson 2016:19). Denna distinktion är viktig att ha med i min studie, då han menar att den svaga distinktionen fokuserar på att förändra de exkluderade individernas brister med syfte att hjälpa dem att inkluderas i samhället. I den svaga distinktionen menar John Veit-Wilson att de bakomliggande orsakerna till exkluderingen är av individualiserad art. Därför bör även lösningarna vara individuella (ibid: 19). Den starka distinktionen däremot riktar sitt fokus mot strukturer i samhället som är exkluderande, och enskilda aktörer som reproducerar detta och därför bör insatserna för att bekämpa problemet innehålla en rättvis omfördelning av resurser och utjämna obalanser i maktfördelning (ibid: 19). Begreppet handlar i grund och botten om på vilka sätt individer kan berövas möjligheten att delta fullt ut i det större samhället. Exempel på detta begrepp är de människor som bor i nedgångna bostadsområden med dåliga skolor och få arbetstillfällen och därför förnekas de möjligheter att förbättra sina livsvillkor som andra människor i samhället kan (Giddens, Sutton. 2020:339).

Habitus och symboliskt kapital

Habitus är ett begrepp med härstamning från Pierre Bourdieus teorier som utgavs år 1995 i hans bok *Praktiskt förnuft*. För att tydligare beskriva habitus kan man därför med klarhet beskriva att det finns ett etablerat system i samhället, och i det systemet finns det så kallade differentiella avstånd, och detta kan i det närmaste beskrivas som avstånden som finns mellan olika samhällsklasser. Dessa avstånd har en väldigt tydlig uppgift, och det är att genom dem definierar man olika positioner i den sociala sfären, eller det sociala rummet. Men det finns också tydlighet gällande avstånd mellan individernas egenskaper främst genom deras praktiker och deras tillgångar. Enligt Bourdieu har varje samhällsklass olika positioner som i sin tur har ett habitus, som gör att de kan kopplas ihop. Via habitus och skapas en systematisk uppsättning av tillgångar samt egenskaper som i grunden är förenade (Bourdieu 1995:18). Detta kan till exempel generellt betyda att man har vissa gemensamma nämnare såsom åsikter, smak och livsstil i en och samma grupp. Detta skapar ett sammanhang och vad som upplevs som en närmare relation.

Det symboliska kapitalet kan med fördel delas in i tre kategorier. Dessa är: kulturellt kapital såsom erfarenheter, kunskaper, sätt att tala och uppfatta saker, socialt kapital vilket innebär sociala nätverk och kontakter och ekonomiskt kapital vilket innebär pengar. Det innebär att dessa olika typer av egenskaper som individer har blir omvandlade till ett symboliskt kapital när människor runtom bekräftar dem. Samtliga former av kapital som beskrivs ovan omvandlas till ett symboliskt kapital genom att bli värdesatt av andra och erkänt som något äkta (Bourdieu 1995:97). Detta kan ses som en sammanfattande bild av hur vissa grupper i samhället blir ansedda på ett visst sätt, ofta negativt, medan andra är mer prioriterade och mer positivt bekräftade än andra.

Tidigare forskning

I tidigare forskning presenteras källor som min empiri utgår ifrån, och där har jag valt ut tre rapporter som speglar utvecklingen av gängkriminaliteten för att skapa en tydlig röd tråd till hur det ser ut idag för att läsaren ska få en tydlig bakgrundsbild av arbetet som tidigare ägt rum mot gängkriminaliteten.

Brå (brottsförebyggande rådet) publicerade 2017 en rapport vid namn *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö* som är en analys utifrån den Nationella trygghetsundersökningen. Brå är en myndighet som arbetar för att minska brottslighet och ökar tryggheten i samhället. Därför tar Brå fram fakta och sprider kunskap främst till regeringen och myndigheter inom rättsväsendet (Brå 2017:1). I resultaten presenteras att andelen utsatta för brott mot enskild person och egendomsbrott är större i områden som beskrivs som socialt utsatta, i jämförelse med övriga urbana områden (Brå 2017:7). Brå beskriver också att det generellt sett brukar finnas en mindre andel med förtroende för rättsväsendet och myndigheter i socialt utsatta områden än i övriga urbana områden, men i denna rapport presenteras att nivåerna är jämnare än tidigare. Det finns också en beskrivning gällande brottens karaktär i socialt utsatta områden, där det är vanligare med brott inom kriminella nätverk och narkotikahandel kombinerat med lägre tendenser att anmäla brott (ibid: 7). Brå beskriver vidare att det i tidigare publikationer av NTU (nationella trygghetsundersökningen) visar särskilt ett tydligt mönster: att vissa grupper i samhället upplever en större otrygghet än andra. Bland annat upplever en större andel av boende i flerfamiljshus otrygghet i jämförelse med boende i enfamiljshus, samt de med lägre utbildningsnivå (Brå 2017:9). Värt att nämna är också hur rådet tar fram och selekterar vilka områden som anses socialt utsatta och detta görs genom att använda sig av tre indikatorer: Medianinkomst för invånare över 20 år, medelvärde av antalet månader med uttag av försörjningsstöd för invånare över 18 år samt andel invånare i åldern 16–30 år (Brå 2017: 12).

Lasse Wierup beskriver i sin bok *Gangsterparadiset- så blev Sverige arena för gängkriminalitet, skjutningar och sprängdåd* hur gängkriminaliteten i Göteborg sett ut och utvecklats under lång tid. Wierup hänvisar till en dokumentär producerad av Janne Josefsson, som beskriver utvecklingen över tid. Under 50- och 60-talet präglades området Biskopsgården av framtidstro, medan det idag är en annan verklighet som

existerar (Wierup 2020:189) Wierup beskriver också att det uppstod ett ökat missnöje gällande integrationens misslyckanden, vilket ledde till politiska uppror under år 2009 (ibid: 189). Göteborg som stad såg tendenserna till nya gängkonstellationer vid denna tid, och skapade redan 2004 den brottsförebyggande satsningen av Ung och Trygg. Målet var med detta arbete att försvåra för kriminella gäng att rekrytera nya anhängare (Wierup 2020:191). Satsningen bestod av att kartlägga ungdomar som ansågs befinna sig i riskgrupp för att hamna i gängkriminalitet och dessa ungdomar punktmarkerades av polisen och socialtjänsten bistod med individuella vårdplaner. Satsningen hade sin början i Göteborgs utsatta områden men spreds sedan till hela staden och involverade även skolor, fritidsgårdar och arbetsmarknaden. Utvärderingen av projektet visade att det var lyckosamt, men ändå fortsatte de kriminella gängerna sin tillväxt (ibid: 191). Wierup poängterar också att det fanns en blomstrande möjlighet för gängerna att sälja sina droger, och att tillgången till vapen ökade markant under åren som följde 2008 (Wierup 198–199). Slutsatser som Wierup drar i sin bok är att problematiken uppstår när det finns en stark ovilja och rädsla för att vittna, på grund av rädslan för gängerna och konsekvenser av detta. Därför identifierar han vidare att det blir en relativt dyster slutsats av det hela; det spelar med all sannolikhet inte särskilt stor roll hur stora resurser samhället avsätter till polisen, gäng kommer ändå lyckas genom sitt skrämselkapital. Vad han dock beskriver som en möjlig förändring är att på något sätt ge polis och åklagare juridiska verktyg som därigenom gör att man inte blir beroende av att enskilda väljer att vittna; till exempel genom att tillåta nyckelvittnen att vara anonyma (Wierup 2020:244–245).

Torbjörn Forkby, en sociolog och professor som även finns med i min empiri, har skrivit en rapport vid namn *Gängrelaterat ungdomsarbete- utvärdering av ung och trygg i Göteborg*. Denna rapport är mycket relevant som tidigare forskning då den utvärderar ung och trygg arbetet som även Lasse Wierup beskriver i sin bok, och detta arbete är återkommande kommenterat i min empiri och därför fördelaktigt för att förstå hur bakgrunden ser ut till dagens insatser. Arbetet Ung och Trygg i Göteborg startade år 2004 som ett brottsförebyggande samarbete mellan fyra stadsdelar i Göteborg, och utökades året därefter till att omfatta hela staden och även Mölndals stad. Bakgrunden till detta arbete är uppgörelser mellan kriminella grupperingar som blivit uppmärksammade (Forkby 2008:9). Upprinnelsen till Ung och Trygg utgick från en underrättelserapport som konstaterade att unga människor som kom från stadsdelarna

Bergsjön, Gunnared, Lärjedalen och Biskopsgården. Denna rapport blev uppmärksammas och bidrog till samtal mellan representanter från staden och polisen, och genom dessa samtal kom man fram till att det krävdes mer än polisiära insatser för att bryta utvecklingen (ibid: 9). Fokus låg på samarbete mellan Polismyndigheten i Västra Götaland, Göteborgs Stad, Åklagarmyndigheten i Göteborg, Utbildningsförvaltningen i Göteborgs stad och Förvaltnings AB Framtiden (ibid: 9). Forkby beskriver i denna rapport att det enligt honom är det knappast ett förstahandsval för ett barn som växer upp under trygga förhållanden att välja en karriär som tungt kriminellt belastad, och han menar att om det i ett samhälle finns en tydlig grundläggande organisation med fungerande statsfunktioner och möjligheter för barn och unga att bli accepterade och etablerade av samhället kommer gängtillhörigheten alltid att vara ett marginalalternativ (Forkby 2008:15–16). Torbjörn Forkby poängterar att om människor ges möjligheter och blir bemötta och värderade på ett positivt sätt, kommer de allra flesta att ha en stark vilja att bli en del av och bidra till samhället (Forkby 2008: 16). Därför menar han att framväxten av kriminella gängkonstellationer är ett samhällsligt misslyckande, som kräver insatser från många delar av samhället för att kunna åtgärda (ibid: 16).

En ambition med *Ung och trygg* arbetet var att medverka till en metodutveckling. Därför hade samarbetet ett stort antal idéer och projekt i olika stadsdelar. Torbjörn Forkby beskriver hur arbetet är en satsning för att stärka och utveckla det förebyggande och brottspreventiva arbetet (Forkby 2008: 21–22). Vad han också konstaterar är att det finns stora svårigheter med denna typ av satsning, och han beskriver att ett stort problem han sett i sitt resultat av denna utvärdering är att det är ständigt förekommande att instanser besitter otillräcklig kunskap om vad som faktiskt är riktiga insatser och förändringar, samt att det inte finns svar som kan lova en säker utdelning eller en neutral plattform att utgå ifrån (Forkby 2008:169). Han menar därför att arbetet bör ses som en kontinuerlig analys och dialog och ständigt utvecklas. Vad han också beskriver är att nedskärningar och ekonomi ofta kan utpekas som en fallgrop i arbetet med ungdomar och stabiliteten i utvecklingen (Forkby 2008:171).

I boken *den svenska ungdomsbrottsligheten* beskriver en av författarna, Sven Granath, beskriver att skjutningar kopplade med gängkriminalitet är koncentrerade till platser där gängen har en öppen drogförsäljning och det har också konstaterats att

gärningspersonerna som är inblandade ofta är unga personer (Granath 2022:79). Granath poängterar också att det är en liten andel av alla unga människor som finns i kriminella nätverksmiljöer, men ändå står denna grupp för en stor del av våldsbrotten av allvarligare karaktär i sin åldersgrupp, 15–24 år. Detta gäller främst inom kategorin skjutvapenvåld. (Granath 2022:87) Han menar vidare att det har gjorts nordliga jämförelser som kan visa på att det framför allt är i de urbana områdena i Sverige, storstäderna, som skjutvapenvåldet förekommer (Granath 2022: 89). Han poängterar också att det enligt polisens kartläggningar att de kriminella nätverken har starkast förankringar i områden som är socialt utsatta med låg utbildningsnivå och mindre inkomst än resten av befolkningen. Enligt Granath beror detta på att det är lättare att etablera sig i områden likt dessa, då individerna som rekryteras kommer från hushåll med mindre möjligheter när det kommer till resurser inom kunskap, det sociala livet och ekonomi. Dock saknas det systematiska undersökningar av bakgrunden vilket han menar lämnar vissa frågetecken (Granath 2022:93). Han beskriver att faktorer såsom ökad tillgång till skjutvapen, den digitala utvecklingen och främst smartphones, samt segregation och klassklyftor etc. kan vara en bakomliggande orsak (Granath 2022:101–103).

Empiri

I empirin behandlas de rapporter och böcker som är viktiga för att kunna besvara min frågeställning och som utgör uppsatsens empiriför att som läsare få bättre överblick. Dessa har valts ut genom tidigare beskrivna metoder. Torbjörn Forkby är en sociolog som bidragit med viktiga rapporter som här beskriver bakgrunden till gängkriminalitetens utbredning på ett tydligt sätt genom sina fältstudier och intervjuer. Rapporter från Göteborgs stad gällande deras handlingsplaner och åtgärder finns med, detta för att få kunskap om redan planerade åtgärder och insatser. Från dessa rapporter kan jag ta med viktiga beskrivningar av pågående arbeten som är relevanta för min frågeställning.

Kampen för att bli någon- en rapport om riskfyllda utvecklingsvägar i Göteborg är en rapport med stor relevans för min forskning då den specifikt hanterar staden Göteborg och det är en väldigt grundläggande och bra rapport där intervjuer och fältstudier genomförs i områden som är av största vikt för min uppsats. Forkby menar att ungdomars organisering i gäng är något som sker utanför familjelivet och han beskriver

flera viktiga grundstenar till varför ungdomar hamnar i gängkriminalitet och brottslighet. Han ser genom sina möten med sagda ungdomar två tydliga gemensamma orsaker och förklaringar till varför de hamnar i kriminella kretsar.

1. Vägen in till gängen kan vara en typ av försvarsstrategi för individens upplevda tillkortakommanden såsom ursprung och status i samhället, och en osäkerhet hur man framstår och klarar sig gentemot sin omgivning.
2. Samhällets åtgärder och insatser för att satsa mer på polisens närvaro i utsatta områden, samt en enskild satsning för att minska gängkriminaliteten vid namn ung och trygg, har inte hjälpt ungdomarna utan snarare fått dem att känna sig mer åsidosatta och skambelagda. Det har alltså inte blivit någon positiv förstärkning av sagda insatser, utan totalt tvärtom. Polisens ökade patrullerande och visiteringar skapade enligt Forkby ett större hat mot myndigheter i allmänhet och poliser i synnerhet (Forkby 2011:70–71).

Forkby beskriver att ungdomarna bygger en stark mur i sin gängorganisation och anser bland annat att all uniformerad personal är fienden och man kan hetsa och håna dem och visa sig starkare. Det blir någon typ av maktkamp och styrkemätning från deras sida. Det finns ett tydligt “vi och dem” tänk och Vi:et är den egna gruppen och de boende i det närmaste området, medan “dem” är storsamhället (Forkby 2011:9) Rapporten utgavs av FoU i väst, Göteborgsregionens kommunalförbund år 2011.

Göteborgs stads handlingsplan för att stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen 2022–2025 är ett styrdokument som är viktigt för att vidare kunna analysera åtgärder som har genomförts och som är planerade kommande två år. Denna handlingsplan riktar sig till stadens nämnder och styrelser. Här beskrivs insatser som kommunen har rådighet över och som vissa stadsdelar redan har startat. Målet med planen är att antalet individer i kriminella gäng och nyrekrytering till kriminella nätverk minskar och att förekomsten av parallella samhällen minskar. Insatsernas syfte beskrivs som ett verktyg för att förenkla för stadens nämnder och styrelser i sitt arbete (Göteborgs stad 2022:14). Flera aktiviteter startade under 2022 för att nå upp till målet, att stoppa nyrekryteringen/gängkriminaliteten och utvecklingen av parallella samhällen. Arbetet bedrivs i stadens regi men även genom andra aktörer, och

genom en samverkan mellan staden och andra aktörer. Syftet beskrivs vara att förstärka, utöka och utveckla insatser och initiera nya åtgärder (Göteborgs Stad 2022:8)

Årsrapporten 2022 från Socialförvaltningen Nordost är en rapport som används, skriven av handläggare på Socialförvaltningen som har ett fokus på händelser i verksamheten och upplevd utveckling. Denna används för att få en tydlig bild av Nordost som är den del av Göteborg där flertalet gäng har sitt starkaste fäste, samt i detta område finns skolor som har sämst omdöme, mer om detta i kommande avsnitt. I denna rapport framkommer det tydligt vilka åtgärder man genomför och det uppskattade utfallet.

Skolverkets årliga rapport av betyg åk 6, andel som uppnått kunskapskraven används också, detta för att kunna få konkret statistik över barnens förmåga att nå upp till kraven som krävs i skolorna och om det finns tydliga indikationer på i vilka områden det är god kvalitet i undervisningen och vilka som är bristfälliga.

Förorten- ett samhällsvetenskapligt reportage utgiven år 2020, är ett reportage skrivet av författaren Peter Esaiasson som är professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet. Hans forskning baseras på intervjuer av boende i Bergsjön och Hjällbo, som brukar beskrivas som två av de mest utsatta områdena i Göteborg. Detta reportage är viktigt för att ha förortsbornas egna tankar och erfarenheter i åtanke då han genomför intervjuer och fältstudier.

Analys

I detta avsnitt analyserar jag empirin med hjälp av tidigare forskning och teorin. Avsnittet har delats upp i olika rubriker efter vad jag funnit i min empiri: först beskrivs utsatta områden, närmare bestämt *boendeområden*, utifrån empirin och teorin, efter detta *arbete och utbildning*, följt av *Göteborgs stads förebyggande arbete och fokusområden* för att sedan avslutas med rubriken *utanförskap*.

Boendeområden

Bourdieu skriver om kulturellt och symboliskt kapital och denna teori kan användas för att förstå hur boendesituationen beskrivs i empirin. En aspekt som Forkby poängterar i sin rapport *Kampen att bli någon* är gällande den geografiska betydelsen av gäng, och främst gällande vart de har sitt starkaste fäste. Han benämner dessa områden som socialt

utsatta förorter. En viktig tillbakablick som man bör ha med sig när man studerar gängen och dess förekomst är hur dessa områden vuxit fram, därför följer här en kort bakgrundsbeskrivning till dessa. De tre som är drabbade i störst omfattning av gängkriminaliteten och oroligheter är Biskopsgården, Hjällbo och Backa. Långt ifrån alla ungdomar i dessa områden är involverade i gäng och kriminalitet, men områdena sticker ändå ut bland tidigare händelser (Forkby 2011:39).

I *kampen för att bli någon* beskrivs hur förorterna växte fram efter andra världskriget och var från början fyllda med hopp om en ljus framtid (Forkby 2011:41). Förorterna skulle symbolisera det nya livet och var en revolt från det tidigare mycket tydliga och strikta klassamhället. Tanken var att förorterna skulle vara en öppen plats för alla olika sorters människor. Det var en sprudlande framtidstro och önskan om gemenskap som präglade dessa planer (ibid:41). Början till problemen började synas på 70-talet då det upptäcktes svårigheter gällande att områdena byggdes långt utanför stadskärnan och att det tog relativt lång tid att bygga butiker, kommunikationsmedel och barnomsorg. Detta ledde till att oroligheter uppstod eftersom boendemiljön var oattraktiv och fattig. Inflyttningarna minskade också efter en tid då de flesta som bott där gjorde boendekarriär och lämnade, då man tiden efter 70-talet byggde många nya villakvarter. De som hade sociala svårigheter blev kvar i området och hade ytterst få möjligheter att ta sig därifrån. Under 90-talet härjade krig i världen och därför fylldes de tomma lägenheterna av människor från krigsdrabbade länder. Detta kombinerat med den ekonomiska krisen under samma tidsperiod bidrog till att invånarna i förorterna blev kraftigt begränsade och hade svårt att ta sig bort. Man hamnade helt enkelt utanför samhället gällande utbildning, arbete och möjligheter att skaffa sig en annan typ av bostad. Många upplever än idag att de inte har något annat val än att bo kvar (Forkby 2011:41–43). Den sociala exkluderingen i dagens Göteborg är enligt Forkbys forskning med andra ord inte ett nytt fenomen, och hans rapport kommer fram till att den är ett stort problem än idag då individer i en socialt exkluderad situation upplever bland annat låg inkomst och låg utbildningsnivå. (Pettersson, F. Davidsson, T. 2016:18). Många av de boende som nämns i Forkbys intervjuer och fältstudier i *“Kampen för att bli någon”* beskriver ett vakuum där de upplever en hög grad av stigmatisering och bristande framtidstro. Detta kan ses om en direkt konsekvens av att leva i ett område som är drabbat av droger och våld, samt otrygghet (Forkby 2011:51ff).

Det kulturella kapitalet har stark koppling till hur miljön ser ut i olika områden och skiljer sig stort mellan våra förorter och andra områden i staden (Bourdieu 1995:97). Forkby skriver också att det finns en tydlig tendens till vanskötsel av områdena. De är eftersatta rent estetiskt och är skräpiga, inte prioriterade att fräscha upp och invånarna ser självklart detta. Detta får med andra ord en ständigt närvarande känsla av att ha väldigt låg status och att aldrig känna sig prioriterad av storsamhället (Forkby 2011:56ff). Detta är ett tydligt exempel på social exkludering. Giddens och Sutton beskriver i sin litteratur hur social exkludering kan ha en grund i just bostäder och bostadsområden. Det är där det blir tydligt hur stora skillnader olika människor lever i och hur bostadsområden kan upplevas som en avgränsning mot omvärlden. Människor med högre status bor med bättre kvalité och på större ytor, medan motsatsen blir tydlig i andra områden där man bor trångbott och eftersatt. Här går det även att sammankoppla bankernas påverkan med vad Giddens och Sutton påpekar i sin litteratur, då till exempel ett par med bra arbete får bättre lån än någon i en sämre sits. Redan missgynnade individer stängs därav ute även från bostadsmarknaden (Giddens, Sutton 2020:341).

Peter Esaiassons reportage och intervjuer i *förorten- ett samhällsvetenskapligt reportage* har också kommit fram till att förorten faktiskt är många människors speciella plats på jorden, och att de boende trivs där. Han lyfter fram att det inte enbart är problem i dessa områden. Fyra av tio i Esaiassons webbenkät har svarat att de trivs, dock beskriver han kortfattat att det gjorts ett urval. Det är färre än i många andra områden men ändå relativt många som ser positivt på sin förort. Det finns människor som har försökt flytta men har kommit tillbaka för att de saknat sin ort så mycket, och älskar och hyllar platsen (Esaiasson 2020:71f). Även Esaiasson poängterar skolorna som den viktigaste institutionen i förorterna, och då inte enbart från barnens perspektiv utan även från föräldrarna då de behöver ha en vilja att stanna i området. Hans förslag är att exempelvis sätta barnen i skolor i andra områden om inte resultaten av insatser följer det önskvärda utfallet, vilket dock blir relativt motsägelsefullt med tanke på hur viktig han menar att skolan är för barnen (Esaiasson 2020:172). Detta kan dock vara en metod som medför vissa problem. Att tvångsförflytta elever kan enligt mig skapa en stor otrygghet och bidra till stigmatisering, då det kan bli ett negativt utpekande av enskilda individer och grupper. Dessa ungdomar plockas från en miljö som kan anses trygg för dem och blir placerade i ett nytt sammanhang med andra elever som anses sköta sig bättre i skolmiljön. Vad som då är en riskfaktor enligt teorin om stigmatisering är att

dessa elever som blir omplacerade får en stämpel på sig och anses vara problematiska alternativt stökiga och därför annorlunda på ett negativt sätt, och då är det sannolikt att stigmatiseringen är ett faktum (Goffman 2014: 40–41).

Esaiasson beskriver i sitt reportage hur viktigt det är med institutionella förändringar framöver, och att det då finns en stark betoning på en trovärdig och legitim samordnande aktör som ser till att regler följs upp och att regelbrytare sanktioneras, och denna samordnande aktör är bostadsbolagen (Esaiasson 2020:171–172). Detta grundar han i en tes om att samordna fastighetsägare i Göteborgs stad, för att attrahera en mix av hyresgäster och därigenom försöka medverka till att det blir en större blandning hos hyresgästerna gällande deras bakgrund och yrke för att nämna några aspekter. Han betonar också vikten av fungerande institutioner då han anser att det är ett verktyg för att kunna motivera invånarna till att själva utvecklas. Utvecklingsmöjligheterna beskriver han framför allt att motivera alla att vilja arbeta, att engagera sig i sina barn, och att motivera dem som inte kan svenska språket att faktiskt lära sig (Esaiasson 2020:170–171).

Detta har både Forkby, Esaiasson och nämnden gemensamt: alla poängterar hur uppväxtvillkoren behöver förändras för att insatser mot gängkriminalitet ska fungera. Därför är det mycket relevant att stärka arbetet som pågår med att ge alla barn en likvärdig uppväxt och likvärdiga möjligheter oavsett vart i Göteborg familjerna bor. Socialnämnden beskriver att de har deltagit i events tillsammans med andra myndigheter samt bostadsbolag och detta tar Esaiasson upp i sitt reportage, bostadsbolagens betydelse spelar med andra ord stor roll i det förebyggande arbetet och detta har både förvaltningar och reportrar konstaterat.

Vad som dock är tydligt i Forkbys rapport är att stigmatisering med all sannolikhet bidrar till att utanförskapet i förorterna fortsätter att existera och vara ett problem. Insatserna från samhällets sida har enligt Forkby i *kampen för att bli någon* snarare bidragit till ett ännu större utanförskap och stigmatisering än att minska utanförskapet som är stadens intention med sina insatser och sin samordning (Forkby 2011:8) Detta stämmer överens med Goffmans teorier om stigmatiseringen; ett större negativt fokus på en grupp, desto mer avskärmad blir den från resterande samhället. En kritik som går att framföra mot Forkbys rapport är att den är äldre än handlingsplanen och

socialnämndens rapport. Detta gör att utfallet på hans forskning hade kunnat se annorlunda ut idag.

Den ständiga mikrokampen som ungdomar som lever i gängkriminalitet upplever varje dag genom konflikter med samhället som Forkby beskriver, påverkar dessa ungdomar i deras vardag och detta sker trots att instanserna i samhället har en tydlig handlingsplan och beskriver samordning enligt olika modeller (Forkby 2011:9). Genom Forkbys rapport blir det tydligt att många lever ett liv med en stor brist på visioner om sin framtid och i en tydlig negativ spiral (ibid:9). Psykologiska perspektiv hade varit av intresse att ha med i en handlingsplan av detta slag, särskilt för att förstå deras bakgrund och livshistoria. Det hade med all sannolikhet varit värdefullt att utforma en handlingsplan utifrån en bredare undersökning av redan dömda gängkriminella och deras berättelser om uppväxt och livsvillkor. En stor svårighet med ett ämne som stigmatisering är att det omgivande samhällets syn på utsatta områden är svår att förändra och därför kan det med all sannolikhet ta många år innan samhället hänger med i en förändring i attityd gentemot utsatta områden, och detta är en slutsats som jag drar utifrån min empiri.

Arbete och utbildning

Utbildning bidrar med ett stort symboliskt kapital, då det ger förutsättningar till bättre ekonomi, högre akademisk status i samhället och därigenom ett mer fördelaktigt kapital (Bourdieu 1995:97). Skolverket rapporterar årligen statistik över betygen som registreras, och i deras rapport för läsåret 21/22 över andelen elever i årskurs 6 med godkänt resultat i alla ämnen finns det tydlig statistik på hur det ser ut i jämförelse mellan alla skolor i Göteborg. Vad som är anmärkningsvärt och problematiskt, är att i botten på listan, gällande andelen godkända elever i årskurs 6 finns Gårdstensskolan, tätt följd av Svartedalsskolan och Vättleskolan (Skolverket). Gårdstensskolan ligger i Angered, och Vättleskolan likaså. Svartedalsskolan ligger i Länsmansgården vilket också är en förort till Göteborg. En så liten andel som 13,9 % av alla elever i årskurs 6 har godkänt i alla ämnen på Gårdstensskolan. På Svartedalsskolan är andelen 20, 8 % medan Vättleskolan har en andel på 36,4 % (ibid). Denna statistik poängterar ytterligare hur viktigt det är att bryta den negativa trenden i skolorna och att försöka utveckla skolorna för att ge eleverna bättre betyg och därigenom bättre förutsättningar i sin framtid.

Socialnämnden bildade året innan denna rapport, hösten 2021, ytterligare en ny enhet som kallas för UngAngered, efter en redan etablerad modell som heter UngÖst. Tillsammans bildar dessa två UngNordost. Målet med dessa relativt nyinrättade enheter är att fånga upp unga individer i riskzonen och erbjuda dem adekvat hjälp utifrån deras behov. Man redovisar också siffror på att insatserna är relativt effektiva; 61 procent av projektets deltagare återgick till utbildning, sex procent till arbete och sju procent till praktik. Det poängteras också att vid uppstartandet av en sådan här enhet är det viktigt att snabbt komma igång och att kunna skapa och ge motivation till ungdomarna och deras familjer att ta emot den hjälp som erbjuds (Socialnämnden 2022:15).

Nämnden har en nära samverkan med skolor i stadsområdet för att kunna skapa en kontinuitet i samverkan som råder runt barnen och för att öka förmågan att samverka med föräldrar. Det beskrivs att stora satsningar har gjorts i området från andra förvaltningar och bostadsbolagen. Exempel på detta anges, där nio skolor är involverade i något som kallas "Skolan som arena/Lights On" där man anordnar extra aktiviteter när skolan slutat för dagen såsom läxläsning och evenemang. Denna satsning har sin bakgrund i att nordost är det stadsområde där flest barn lever i ekonomisk utsatthet och andelen som är med i en strukturerad fritid är låg och tilliten till samhället behöver öka. Antalet särskilt utsatta områden är på en hög nivå och man ser en fortsatt stor problematik med rekrytering till organiserad brottslighet (Socialnämnden 2022:21–22). Enligt Esaiasson efterfrågar de boende i förortererna någon typ av aktivitetshus för unga vuxna (Esaiasson 2020:173). Fritidsgårdarna som idag finns tillgängliga är till för ungdomar under 18 år, vilket gör att unga vuxna inte är välkomna. Det är många i 20-årsåldern som är medlemmar i gäng och därför vore det möjligen en klok idé att öppna upp för unga vuxna, även om inte alla skulle kunna fångas upp menar han (ibid:173). Dock kan det finnas vissa motargument till detta, bland annat att dessa fritidsgårdar kan användas som rekryteringsarena för gängen och snarare bidrar till att ge möjligheter för personer inom gäng att föras samman (Yousuf, 2023).

Det finns frågeställningar i Esaiassons reportage kring att ta vara mer på kompetenserna hos personer med utländsk bakgrund. Idag krävs en lång period av studier för att omvandla utländska utbildningar och finna den svenska motsvarigheten, och detta är förstås ett relativt komplext ämne då det måste finnas en kvalitetssäkring av

utbildningarna. Detta är ett svårt ämne att föra en diskussion kring, men tämligen intressant i sammanhanget (Esaiasson 2020:180). Genom att personer som invandrar till Sverige med en gedigen utbildning har stora svårigheter att kunna utöva sitt yrke även här, förloras det både värdefull kompetens, och bidrar till social exkludering (Svenskt Näringsliv 2022). Vad som utifrån teorin om habitus och det symboliska kapitalet blir tydligt är att om en individ som kommer från utlandet till Sverige har haft en viss position i det omgivande samhället och plötsligt befinner sig på en helt annan i det nya samhället man flyttat till, kan detta med all sannolikhet liknas vid en förlust av sin position och av sitt symboliska kapital (Bourdieu 1995:18) Det går att likna vid Frida Petersson och Tobias Davidssons beskrivning av social exkludering; den är också ett berövande av förmågor. Den kunskap en individ besitter värderas inte längre i lika hög grad (Petersson, Davidsson 2016:33).

Socialnämnden Nordost beskriver i sin årsrapport att man 1 augusti 2022 inrättat en ny enhet inom sin förvaltning, som heter *Samverkan och tidiga insatser*. Fokuset är tidiga insatser och förebyggande med utgångspunkt i ett familjecentrerat arbetssätt i samverkan med familjecentralerna. Detta arbetssätt är en implementering från Göteborgs stad som helhet, då det används över hela stadens förvaltningar. En av grunderna i detta arbetssätt är att öka skolnärvaron för elever, tillsammans med grundskoleförvaltningen och andra aktörer, men också att öka antalet föräldrautbildningsgrupper (Socialnämnden 2022:15).

Det råder en konsensus hos både Forkby och Esaiasson kring att myndigheter är viktiga och har en hög status i utsatta områden. Esaiasson poängterar skolornas roll och att när deras verksamhet fungerar finns det en god grund till att kunna skapa ett tryggare samhälle. Detta går att relatera tydligt till teorierna om social exkludering, och framför allt den starka distinktionen av exkluderingen. Där anses dessa individer vara utanför samhällets strukturer och genom att skolorna fungerar i dessa områden blir barnen och ungdomarna i stället prioriterade och inkluderade, vilket motverkar samhällsfenomenet i sig (Petersson, Davidsson 2016:19). Bostadsbolagen är också en faktor som han tycker är av bärande vikt, och i sin kontakt med dessa har en problematik framkommit gällande att bolagen öppnar för nya idéer gällande att bygga nya bostadsrätter i utsatta områden, men bolagen har ändå en vetskap om att det med all sannolikhet blir svårt att locka till sig invånare om till exempel skolorna i området upplevs som dåliga (Esaiasson

2020:189–190). Exempel på problematik hos en skola ges i Esaiassons reportage och skolan i fråga är Bergsgårdsskolan i Hjällbo- Hjällbo ligger för kännedom i området nordost, precis som socialnämnden i tidigare exempel. Bergsgårdsskolan har ett underskott i sin budget och hot om vite från Skolinspektionen. Förvånansvärt nog har det dock skett till bakgrund av en satsning på att anställa legitimerade lärare, med den enkla förklaringen att dessa lärare sätter mer korrekta betyg. Därför har elevernas betyg sjunkit (Esaiasson 2020:190). Med andra ord är det komplext att göra förändringar, men att ha fokus på legitimerade lärare i sin verksamhet är positivt för att kunna förbättra kvaliteten på undervisningen i det långa loppet (ibid: 190). Problematiken kring sjunkande betyg riskerar dock att spridas till eleverna själva vilket skapar stigma och bidrar än mer till den upplevda exkludering och separerandet från omgivande samhälle och andra skolor (Goffman 2014:16).

Göteborgs stads förebyggande arbete och fokusområden

I Göteborgs stad finns det ett centrum som samordnar insatser mot organiserad brottslighet, där det ingår 12 samverkande myndigheter och dessa leds från Stadsledningskontoret genom en avdelning som heter trygghet och samhälle (Kunskapscentrum Göteborgs stad). På hemsidan beskrivs uppdraget nedan:

“Kunskapscentrums uppdrag är att ta initiativ till, samt stödja och driva nätverk och samarbetsprojekt som ska leda till konkreta åtgärder mot gängkriminalitet, organiserad brottslighet och otillåten påverkan”. “Kunskapscentrum arbetar även långsiktigt och strukturellt genom att försvåra för kriminell verksamhet och otillåten påverkan.”

(Kunskapscentrum Göteborgs stad)

Vidare beskrivs samverkan mellan nedanstående myndigheter; Polismyndigheten Region Väst, Kriminalvården, Kronofogden, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, Länsstyrelsen Västra Götaland, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Stadens uppgifter i dessa samarbete beskrivs som att bistå med administrativa åtgärder för att på det sättet slå ut den organiserade brottslighetens infrastruktur. I övrigt är det stort fokus på de ekonomiska aspekterna av den organiserade brottsligheten och att utföra åtgärder för att stoppa medlemmarna i gäng från att kunna omsätta sina olagliga pengar. Detta är alltså en

åtgärd som staden tar till (Kunskapscentrum Göteborgs stad). Det är ett stort fokus på ekonomiska aspekter.

I ovan nämnda *handlingsplan* har arbetet delats upp i tre olika fokusområden med tillhörande insatser, detta för att tydliggöra vad stadens nämnder och styrelser ska rikta in sig mot i det preventiva arbetet för att kunna stoppa gängkriminalitet, nyrekrytering och utvecklingen av parallella samhällen (Göteborgs stad 2022:15). Nedan beskrivs dessa tre fokusområden i korthet.

Fokusområde 1: Ett samordnat arbete med helhetsperspektiv för att stoppa gängkriminalitet och nyrekrytering till kriminella nätverk.

Detta fokusområde har sin grund i att alla arbeten och insatser som görs ska ske på ett jämlikt och likvärdigt sätt, oavsett vart i staden det ligger ska det finnas lika tillgång till stöd- och behandlingsinsatser (Göteborgs stad 2022:15). Samverkan beskrivs också nödvändig för att arbetet ska kunna fortgå, och den ska ha ett tydligt syfte, ett mål och det ska finnas en utvärdering. Det finns också två strategier för samverkan i det trygghetsskapande och brottsförebyggande programmet och det innebär dels att Göteborgs Stad ska ta initiativ och delta aktivt i internt och externt initierade trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser och åtgärder, dels att kontinuerligt utveckla strukturer och överenskommelser internt, lokalt, regionalt, nationellt samt internationellt (Göteborgs Stad 2022:15–16). För att kunna göra detta på ett bra sätt finns det olika samverkansforum på olika nivåer, till exempel mellan staden och Polismyndigheten. Men också mellan förvaltningar, stadens bolag och civilsamhället och även inom ramen för nätverket som Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet driver finns det flertalet projekt (ibid:16).

Fokusområde 2: Kunskapsbaserat arbete och välgrundad kompetens.

Detta fokusområde handlar om att stadens arbete och insatser ska genomföras systematiskt och strukturerat. Alla insatser och beslut ska så långt det går grunda sig på beprövade och utvärderade metoder alternativt på brottsproblemets omfattning, utveckling och struktur. Valet av åtgärder ibland bygga på kunskapsbaserade överväganden, där en bedömning bör ske av hur väl åtgärderna kan tänkas påverka brottsligheten och sedan får en utvärdering ske av effekten för att kontrollera eventuella resultat (Göteborgs stad 2022:18).

Tillsammans med Polismyndigheten används en modell kallad "cylindermodellen" för att kunna kategorisera individer från A-D, som har en negativ påverkan på lokalsamhället för att kunna identifiera och planera vad staden kan och ska göra. Denna modell kan användas på individ- men även gruppnivå (Göteborgs Stad 2022:19). För att exemplifiera är kategorin D barn och ungdomar i riskzon för att hamna i gängkriminalitet. Här får polisen hjälp med information från staden för att kunna få en så heltäckande bild som möjligt (ibid:19) Tydliga metoder och rutiner bör alltså inrättas hos samtliga instanser. Det är med hjälp av sådana här modeller som arbetet behöver kunna struktureras, men genom dessa modeller sker också ett utpekande av enskilda individer. Detta är självklart komplext. Å ena sidan behöver myndigheter ta hjälp av dessa modeller för att kunna minska denna typ av brottslighet och kartlägga vilka individer som är i riskzon, men å andra sidan kan denna kategorisering av dessa individer bidra till ytterligare stigma. På grund av kategoriseringen och utpekandet blir det för individen ingen mening att skapa en annan moralisk karriär, då personen en gång blivit kategoriserad som en riskfaktor, och därigenom finner de sig i sin situation och skapar ingen annan moralisk karriär än den de redan befinner sig på (Goffman 2014: 40).

Fokusområde 3: Ett ökat fokus på målgruppen som är gängkriminell och de som riskerar att rekryteras till kriminalitet.

Ett mål i detta fokusområde är att barn och unga ska känna sig trygga i staden och ha tillgång till hela stadens resurser. Brott utsatta, otrygga platser och områden utgör ett hot mot de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen och demokratins grundvalar (Göteborgs stad 2022:22). Staden har stora möjligheter att påverka barns uppväxtvillkor genom exempelvis skolan, förskola, socialtjänst, fritid och kultur samt att bistå med goda livsmiljöer. Genom planerade insatser kan staden minska risken för att barn och unga rekryteras in i kriminella nätverk, men staden har också möjlighet att bidra till att stoppa den organiserade brottsligheten genom myndighetsgemensamma insatser (ibid:22). Detta är ur min teori om social exkludering positivt för att minska exkluderingen som redan är ett faktum i dessa områden och genom att bidra till att påverka barnens uppväxtvillkor ger man alla barn samma förutsättningar.

Det har under hösten 2022 inrättats ett uppsökarteam innehållande fem olika tjänster hos Socialnämnden vars huvudarbete är att arbeta med äldre ungdomar samt unga vuxna inriktat på individ- och gruppnivå främst med att möta målgruppen som är i riskzonen för kriminalitet, psykisk ohälsa och missbruk (Socialnämnden 2022:19) Det finns speciella skolsocionomer som finns i nära samverkan med skolorna och de lokala aktörerna. Man har under året 2022 utökat ytterligare en tjänst av detta slag, på Gårdstensskolan. Samma skola som i tidigare avsnitt från Skolverket var den med minst andel elever som hade godkänt alla betyg i årskurs 6 (ibid: 15). Det har också funnits en satsning under 2022 som förvaltningen deltagit i, där representanter har deltagit i olika offentliga sammanhang med syftet att sprida information om Socialtjänstens uppdrag. Dessa offentliga sammanhang har varit till exempel mingelcafé vid namn Bergsjön möts. Vid detta event fanns även polis, skolpersonal, bostadsbolag och andra offentliga aktörer representerade. Genom att delta på detta hoppades man att öka tillgängligheten för att kunna möjliggöra möten mellan boende i Bergsjön och myndigheter. Förvaltningen har också besökt skolor och föräldramöten och bostadsbolag, då målgruppen är yrkesverksamma, elever och deras föräldrar (Socialnämnden 2022:16).

Forkby beskriver att det är viktigt att inte formulera det som en utopi att kunna skapa förändring, utan att försöka bidra med positiva beskrivningar av framtidens möjligheter (Forkby 2011:41–43). I handlingsplaner och rapporter från staden och socialnämnden framkommer det att staden och nämnden har goda ambitioner. Det finns en stark betoning på samordning hos alla berörda instanser, men det kräver mycket av varje enskild arbetare på individnivå. Socialnämnden beskriver att det finns svårigheter med att behålla och rekrytera ny personal, blir det tydligt att det finns risk att personal inte brinner för att stoppa gängkriminaliteten och verkligen vill förändra (Socialnämnden 2022:8). En fördelaktig och önskvärd kompetens är att personal är flerspråkig, för att kunna nå ut till så många personer som möjligt utan att ha en språkbarriär som bidrar till missförstånd och hindrar djupare relationer. Genom att ha flerspråkig personal bidrar man också till en minskning av den sociala exkluderingen, genom att fler personer kan göra sig förstådda i den dagliga kommunikationen med myndigheter och andra instanser. Dock kan det ses som motsägelsefullt då språkkunskaper är en viktig del för att kunna inkluderas i samhället och därigenom också minska utanförskapet och bidra med en ökning av det symboliska kapitalet. Men för att skapa en tryggare tillvaro för

nyanlända och bidra med en öppenhet kan det med största sannolikhet skapa en trygghet för dessa personer.

Det krävs enligt mig att arbetet sker lokalt, och inte av människor utan insyn i förorter och hur det är att leva i socialt utsatta områden. All planering är positiv då det betyder att staden och nämnden inte bortser från problematiken utan att ambitionen är att komma till rätta med utanförskapet och exkluderingen som pågår samt att öka tryggheten för boende i dessa områden. Det finns dock en stor risk gällande avsaknaden av anknytning på lokal nivå. Handlingsplanerna är författade av ledningar och styrelser, och i kontrast till Esaiassons reportage och Forkbys rapport betonar man ytterst lite som handlar om den enskilda individen och förståelsen för denne. Mestadels poängteras det omgivande samhället som blir påverkat av de gängkriminella, och enbart att man har en plan för avhoppare. Frågetecknen som uppstår är om det finns en plan kring att försöka påverka eventuella avhoppare att faktiskt våga ta steget och förändra sitt liv, även om staden har ett tydligt fokusområde på just målgruppen gängkriminella och avhoppare. Det saknas alltså en tydlighet och klarhet i vad som faktiskt gäller i detta sammanhang (Göteborgs stad 2022:22). För att på ett effektivt sätt kunna minska exkluderingen av dessa områden och personer behöver detta arbete enligt min teori tydliggöras och detta kan exempelvis göras genom att bidra med rätt personal i dessa avgörande skeden. Om personer som själva befunnit sig gängkriminalitet och lyckats hoppa av, kan arbeta med att påverka andra vore detta med all sannolikhet positivt. Utifrån teorin om habitus och det symboliska kapitalet, kan dessa individer påverka ungdomar i riskzon genom att visa att en ny livsstil med ett större socialt, kulturellt och ekonomiskt kapital är möjligt (Bourdieu 1995:19). I handlingsplanen poängteras också att varje enskild myndighet utifrån sin förmåga får identifiera sina verktyg och det bidrar därför med bristande insikt i vilka verktyg dessa är och hur de faktiskt används i praktiken.

Utanförskap

Motsatsen till stigmatisering och social exkludering skulle kunna beskrivas som *gemenskap* och *sammanhang*. Vikten av att tillhöra en grupp och ha ett tydligt sammanhang och en typ av struktur, om än med en otydlig hierarki som finns inom dessa förortsgäng, är i grunden viktig för alla individer. Människor kan attraheras av en tydlig struktur med en stark auktoritet som ger dem beröm, uppbackning och på något sätt hjälper dem med att uppfylla sina innersta tankar om sig själva (Bourdieu 1995:19).

När individer blir exkluderade ur samhället förlorar man en struktur och en gemenskap och utanförskapet är ett faktum (Petersson, Davidsson 2016:19). Därav är det av yttersta vikt att minska utanförskapet; detta bör vara det största fokusområdet för staden.

I Esaiassons reportage och intervjuer framkommer det att det enligt honom finns ett flertal betydande skillnader mellan våra förorter och Sverige i övrigt.

Den första av dessa iakttagelser är att religionen har en större roll i dessa områden.

Sverige som helhet är sekulariserat och därför sticker förorterna ut i sammanhanget.

Detta bidrar med en stor skillnad i synen på individens existens och andra mer andliga frågor (Esaiasson 2020:40). Den andra av iakttagelserna är språket som särskiljande

faktor. Den tredje iakttagelsen är att många i dessa områden känner sig diskriminerade.

I Esaiassons webb-intervjuer svarar var tredje invånare i Hjällbo att de tillhör en grupp som är diskriminerade i Sverige, vilket är en hög andel (Esaiasson 2020:43). Ytterligare

ett exempel på särskiljningen från resten av Sverige kontra förorterna är bristen på goda förutsättningar att kommunicera samhällsinformation. När språket är bristfälligt är det

naturligt att individer inte har en stark förståelse för och koppling till samhället man

lever i (Esaiasson 2020:46). Även detta bidrar till den sociala exkluderingen som är ett

faktum och som kan konstateras som en gemensam faktor i alla dokument jag

undersöker; den sociala exkluderingen och utanförskapet är en faktor som inte kan

förklaras bort. Det finns också motargument möjliga till detta, att alla individer inte är

likadana och inte upplever utanförskapet för att man flyttar och börjar leva i någon

annan del av staden eller landet, men faktum är att genom att födas in i en exkludering

och ett utanförskap präglar ett barns uppväxt. Precis som Forkby beskriver är det ett

tydligt vi och dem, och med all sannolikhet är det en känsla och en syn på världen

runtomkring som registreras tidigt i livet (Forkby 2011:9).

Habitus och det symboliska kapitalet har genom hela arbetet varit en god förhållning

och teori att analysera alla texter utifrån. Det har funnits en tydlighet kring att individer

i samhället besitter olika typer av kapital och olika mängder av dessa. När jag granskat

litteraturen om forskning om förorterna och bakgrunden till gängkriminalitet samt

utanförskapet som är svårt att bortse ifrån, är det i synnerhet det symboliska, kulturella

och ekonomiska kapitalet varje person har som förutbestämmer vart man hamnar i livet.

Trots att det alltid finns möjligheter att påverka och förändra sitt liv och sitt kapital

spelar det en stor roll vilka förutsättningar man föds in i. Det finns ett mycket tydligt

“varför” och det är pengar. Pengar är en stor maktfaktor i vårt samhälle och självklart också i våra förorter. Brottsligheten som bedrivs inom gängen bygger likväl som andra brottsliga organisationer på att skaffa sig kapital, och i detta fall ekonomiskt kapital. I och med att de gängkriminella förvärvar det ekonomiska kapitalet får de också ett större symboliskt kapital och en högre status bland andra gängkriminella.

Göteborg som stad har ett stort arbete att utföra, men det finns möjligheter till att göra det på ett konstruktivt sätt. Det går med största sannolikhet att utföra förändringar som inte bara innefattar strängare straff för att kunna bidra med en positiv utveckling och förbättring för samtliga invånare. Det handlar till stor del om inkludering. Staden har redan nu åtgärder man implementerar, som det i mitt empiriska material finns kritik mot, det är stort fokus på samverkan och trygghet inom staden men ändå upplevs det inte i Forkby och Esaiassons intervjuer. Stigmatisering och social exkludering är ständigt förekommande hos de intervjuade. Implementeringarna är svåra att få grepp om och har störst fokus på samverkan. Detta kan kopplas till teorin genom att det upplevs av invånarna att myndigheter är dem som besitter det symboliska kapitalet, medan den sociala exkluderingen och stigmatiseringen i kontrast till detta och utpekandet av individer i dessa insatser kan göra det komplicerat. Det finns svårigheter med att idag bedöma utfallet av åtgärderna då resultat av dessa kommer över tid. Skolorna är som beskrivs i avsnittet innan en otroligt viktig faktor, då det finns möjligheter att prägla barn och ungdomar och få dem att känna sig delaktiga i samhället och att därigenom se sina möjligheter detta skriver både Forkby, Esaiasson och socialnämnden om. Med tanke på att det i de mest utsatta förorterna som redovisas tidigare, också finns statistik på elevers dåliga betyg finns det mer att arbeta på för staden (Skolverket). Att satsa mer resurser på läxhjälp och stöttning samt andra faktorer som kan förbättra skolmiljön är en nödvändighet i framtiden som lyfts fram av Skolverket.

Språket är också en nyckel som beskrivs i mitt resultat. Om barnen har föräldrar som kan och förstår språket är de också en större del av deras skolmiljö genom att kunna hjälpa till med läxor och liknande. Det ger föräldrarna mer makt över sin vardag, genom att kunna vara delaktiga på alla sätt och inte låta barnen ta ansvar för kommunikation med skolor och institutioner. Det finns ingen information i Göteborgs Stads handlingsplan om hur man ser på att språket är en viktig faktor, men faktum är att det utifrån teorin om social exkludering är en stor faktor som påverkar ett utanförskap i en

negativ riktning. Främst: Esaiasson knyter ihop detta och poängterar problematiken kring språk, men i övrigt finns inte mycket information kring ämnet. För att kunna ta till sig samhällsinformation och bidra till samhället, samt kunna ge sina barn en god framtid och tillåta dem att vara barn, är det viktigt att staden också innehar en plan för språkutvecklingen hos nyanlända (Esaiasson 2020:46). Genom att föräldrar bidrar till att deras barn har goda kunskaper i språk ökar mängden kulturellt och socialt kapital man besitter gentemot det omgivande samhället. Genom att kunna språket blir individen en större del av den svenska kulturen och får även ett större socialt kapital då denne kan göra sig förstådd. Detta ökar det totala symboliska kapitalet genom en lättare tillgång till kunskap utan en problematisk språkbarriär och därigenom ökar med all sannolikhet möjligheterna till en god framtid; såsom genom utbildning och arbete. Därmed ökar också individens status enligt habitus-teorin (Bourdieu 1995:18).

Avslutande diskussion

Jag har genom min litteraturstudie använt mig av teorierna om habitus, social exkludering och stigmatisering för att analysera rapporter och handlingsplaner från Göteborgs Stad, Socialnämnden och Torbjörn Forkby för att se huruvida begreppen habitus, stigmatisering och social exkludering kan användas för att förstå gängkriminalitet. Jag har även besvarat frågeställningen om huruvida Göteborgs stads insatser mot gängkriminaliteten är motiverade enligt begreppen habitus, stigmatisering och social exkludering.

Både Forkby och Esaiasson lyfter fram i sina intervjuer att språket är en viktig faktor för att undvika exkludering, men å andra sidan är det inget som Göteborgs Stad eller nämnden beskriver som ett problem. Här kan vi därför tydligt se en viktig faktor staden med all sannolikhet inte lägger särskilt stor vikt vid. Min ståndpunkt är att det är en bärande faktor för att minska utanförskap och exkludering, då kommunikation en viktig grund för att känna samhörighet med andra. Om människor inte assimilerar sig blir det svårt att blanda sig med andra kulturer och att smälta in i samhället. Skolorna behöver också ha en tydlig organisation och struktur för att inga elever ska falla mellan stolarna. Det räcker med all sannolikhet inte att samordna insatser mot den organiserade brottsligheten utan det krävs också välfungerande skolor och institutioner. Det har varit tydligt både genom min empiri och tidigare forskning att habitus, social exkludering och stigmatisering är starkt bidragande sociala fenomen som bidragit historiskt och i nutid

till att gängkriminaliteten nått den omfattning den har idag, därför behöver skolorna tillräckligt med resurser för att kunna bedriva sin undervisning med hög standard, och välutbildad personal med legitimerade lärare. Områden i våra förorter behöver stärkas upp med trygga och stabila institutioner och behöver framför allt prioriteras. Men det är också en balansgång. Vi behöver försöka minska avståndet till resten av samhället för att locka människor från förorten, men också människor till förorten, för att skapa nya band mellan invånare i hela staden och vara inkluderande i större utsträckning.

Prioritera upprustningen av dessa områden, se till att det är lika städat där som i resten av staden. Det går möjligen inte att komma till botten med gängkriminalitet som fenomen, utan att man försöker att på något sätt minska mängden vapen i Sverige, och framför allt införseln av droger etcetera. Det är ett annat och mer komplext ämne som inte behandlas i denna forskning. Men genom att minska bryggan mellan omgivande samhället och förorterna bör ungdomarna som nu växer upp känna en större öppenhet och framtidstro och vilja till att bidra i samhället.

Jag anser att min studies syfte är uppfyllt, eftersom jag kommit fram till gemensamma nämnare som behöver tas i beaktning när man skapar och planerar kommande insatser inom Göteborgs stad. Gängkriminalitet kan i allra högsta grad förklaras utifrån mina tre begrepp (habitus, stigmatisering och social exkludering), då dessa tre är gemensamma nämnare i all min empiri, som en bakgrund till att utsatta områden är drabbade av gängkriminaliteten. Det har dock varit svårt att utifrån mina valda teorier se om handlingsplaner och insatser faktiskt ger något resultat, även om det finns ett positivt samarbete inom kommunen. Jag anser dock att jag har kommit med konkreta förslag på vilka aspekter man bör ha fokus på under arbetet och vilka aspekter som idag är bristfälliga. Metoden litteraturstudie har varit fördelaktig då det finns många rapporter att ta del av, svårigheterna är snarare att kunna göra ett urval. Utöver att min studies syfte är uppfyllt hoppas jag också kunna bidra med en större förståelse för att staden Göteborg, likt många andra, har en stor utbredning av gängkriminalitet och varför vissa strukturer i samhället och samhällsliga interventioner bidrar till detta.

Käll- och litteraturlista

- Bourdieu Pierre. (1995) *Praktiskt förnuft – Bidrag till en handlingsteori*, Göteborg: Daidalos AB.
- Bryman, Alan. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl., Stockholm. Liber AB.
- Brottsförebyggande rådet (2017) *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö*. Rapport 2017:7. Hämtad 2023-04-29.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken för småskaliga projekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB.
- Esaiasson, Peter. (2020). *Förorten- ett samhällsvetenskapligt reportage*. Stockholm: Timbro Förlag.
- Estrada, Felipe. Flyghed, Janne. Nilsson, Anders. Granath, Sven. (2022). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. 5 uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- Forkby, Torbjörn. (2008) *Gängrelaterat ungdomsarbete- utvärdering av Ung och Trygg i Göteborg*. Göteborg: FoU i Väst/GR.
- Giddens, A. Sutton, W.P. (2020.) *Sociologi*. 6. Uppl., Lund: Studentlitteratur AB.
- Goffman, Erving. (2014). *Stigma. Den avvikandes roll och identitet*. 4. Uppl, Lund: Studentlitteratur AB.
- Petersson, Frida. Davidsson, Tobias. (2016). *Social exkludering. Perspektiv, process, problemkonstruktion*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Wierup, Lasse. (2020). *Gangsterparadiset- så blev Sverige en arena för gängkriminalitet, skjutningar och sprängdåd*. Stockholm: Forum Förlag.

Socialförvaltning Nordost. *Årsrapport 2022*. Tjänsteutlåtande utfärdat 2023-01-22.
Hämtad 2023-02-23.

Elektroniska källor

Antirasistiska akademien (u.å.) *Stigmatisering*.

<http://www.antirasistiskaakademien.se/stigmatisering/> Hämtad 2023-02-04

Forkby, T. (2011). *Kampen för att bli någon- bilder av förorten och riskfyllda utvecklingsvägar i Göteborg*.

<https://goteborgsregionen.se/kunskapsbank/kampenforattblinagonriskfylldautvecklingsvagar.5.22a3cc881780d1faddf137f5.html> (FoU Rapport 1:2011). Göteborg. FoU i Väst.

Göteborgs Stad (2022). *Göteborgs Stads handlingsplan för att stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen. 2022–2025*.

[Handling 21 Bilaga 2 MKN 20220125.pdf](#) Hämtad 2023-03-20

Göteborgs stad, stadsledningskontoret. *Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet*.

<https://goteborg.se/wps/portal/start/social--och-familjefragor/missbruk-vald-och-brott/brottsforebyggande-arbete/organiserad-brottslighet> Hämtad 2023-02-23

Linné Peter. (2023). *Tio år av gängkrig- inte det sista mordet i Biskopsgården*

<https://www.gp.se/nyheter/tio-ar-av-gangkrig-inte-det-sista-mordet-i-biskopsgarden-1.89684550> Göteborgsposten. Hämtad 23-03-04.

Divinyi, Sandra. Linné, Peter. (2021). *Fängelse i åtta år för mordet på polismannen*

Andreas Danman <https://www.gp.se/nyheter/goteborg/fangelse-i-atta-ar-for-mordet-pa-polismannen-andreas-danman-1.59545535> Göteborgsposten, Göteborg. Hämtad 2023-02-15

Diviniy, Sandra. Linné, Peter. (2022). *Gängens grepp om Göteborgs förorter:*

Sprängdåd, upplopp och oskyldiga dödsoffer

<https://www.gp.se/nyheter/goteborg/gangens-grepp-om-goteborgs-fororter-sprangdad-upplopp-och-oskyldiga-dodsoffer-1.75263522> Göteborgsposten, Göteborg. Hämtad

18/2–23

Piauger, Alexander. (2019). *Fyra år sedan dådet mot vår krog & bar*

<https://www.gp.se/nyheter/fyra-ar-sedan-dadet-mot-var-krog-bar-1.14069222>

Göteborgsposten, Göteborg. Hämtad 2023-02-15

Skolverket. *Grundskolan-betyg årskurs 6, andel som uppnått kunskapskraven (A-E) i alla ämnen.* [rwservlet](https://www.skolverket.se/om-skolverket/utbildning/grundskolan/betyg-och-kunskapskraven) Hämtad 2023-03-05.

Svenskt Näringsliv. *Sverige måste bli bättre på att behålla utländsk spetskompetens*
https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/sverige-maste-bli-battre-pa-att-behalla-utlandsk-spetskompetens_1181440.html Hämtad 2023-04-03.

Yousuf, Etezaz (2023). *Förslaget: Utred om kriminella gäng tagit över fritidsgårdar i Göteborg.* [Förslag: Utred om gängen tagit över fritidsgårdar i Göteborg | GP](https://www.gp.se/nyheter/utred-om-gangen-tagit-over-fritidsgardar-i-goteborg-1.14069222)
Göteborgsposten. Hämtad 2023-05-03.